maraton

růže

Oksana
Vasjakinová

růže

Oksana
Vasjakinová

růže

přeložila
Alena Machoninová

Praha 2026
maraton

The translation was kindly supported by the Fund
for Central & East European Book Projects, Amsterdam.

Překlad laskavě podpořil Fond pro středoevropské
a východoevropské knižní projekty, Amsterdam (CEEBP).

Оксана Васякина
Роза

Copyright © Новое литературное обозрение, Москва, 2023

Czech edition © Maraton, 2026
Translation © Alena Machoninová, 2026
Afterword © Alena Machoninová, 2026

ISBN 978-80-88411-52-9

Opravdu si troufám o všem pochybovat, mám odvahu se vším bojovat, ale chybí mi odvaha cokoli poznat, cokoli vlastnit, cokoli si přisvojit. Mnozí si stěžují, že život je příliš prozaický, že se nepodobá románu, kde okolnosti všemu nahrávají. I já si stěžuji, že život se nepodobá románu, v němž hrdinové zápasí s bezcitnými rodiči, trolly a koboldy a stůj co stůj přitom zachraňují zakleté princezny. Co znamenají všichni tito nepřátelé ve srovnání s těmi bledými, bezkrevnými, ale neodbytnými nočními přízraky, s nimiž zápasím, a přitom právě mně vděčí za život a existenci?
Søren Kierkegaard: *Buď – anebo*

A probudím se kdesi ve světě nemožném, kdesi mezi budoucností a minulostí.
Jurij Černavskij a Leonid Derbeňov: *Zurbagan*

Mé peklo je tam, kam vkročím.
Anna Buninová: *Květnová procházka nemocné*

Kdyby vůně měla barvu, řekla bych, že vůně jejího těla měla barvu chlebové střídy.

Její velký fialový svetr s černými a šedivými trojúhelníky byl cítit domovní chodbou – zažraným cigaretovým kouřem a vlhkem. Balila se do něj, když seděla na betonovém schodišti a kouřila s pohledem upřeným na dvířka elektroměru.

V zimě v tom svetru chodila babička na balkon pro rýži nebo pohanku a nasekaná kuřecí stehýnka. Když si ho babička oblékala, nadávala. Pokaždé nadávala tak, jako by se s tím zápachem setkala poprvé. Nadávala a prskala, ale stejně prokouřený svetr nosila. Občas se mi zdálo, že si ho bere schválně, aby Světlaně vyčetla, že kouří. Sama babička nikdy nekouřila a pyšnila se tím, že si za celý život nedala jediného šluka.

Často se mi zdálo, že Světlana existuje jenom proto, aby ji druzí kárali a kibicovali.

Na svátky – na Nový rok, na narozeniny a na osmého března – se scházely ve třech: babička a její dvě dcery, moje matka a Světlana. Hostina začínala dlouhou debatou o pohoštění: sleď se tentokrát vůbec nepovedl, je v něm moc bobkového listu a je příliš kořeněný. Matce se podařilo koupit levně lososa – tučného, s hnědými pruhy pod pevnou kůží –, nakrájely ho na tenké plátky a položily vedle sledě. Nasládlou kaši probírali dlouho – babička si stěžovala, že brambory zkusila rozmixovat novým mixérem, jako to dělá sousedka, jenže jí se tenhle přístup vůbec nelíbí. Kaše je moc tekutá, říkala. Babičku bavilo pozorně lovit žluté hrudky brambor dřevěným šťouchadlem, pak z něj prstem sundávat jemné zbytky kaše a ochutnávat, jestli je dost slaná. Babička vytáhla z trouby hnědá kuřecí stehýnka a z mrazáku špek. Měkké, nahnědlé nakládané okurky krájela napříč a stěžovala si, že jsou letos kyselé.

Světlana celou tu dobu seděla zády k oknu jako zkamenělá a čekala, kdy už se bude moct pustit do jídla. Občas sebou z babiččiných řečí nervózně trhla, obrátila se pak na babičku a flegmaticky ji uklidňovala. Sama seděla vzpřímeně, ale její velké hnědé oči napjatě sledovaly babiččiny ruce, které na stůl pokládaly pohoštění.

Svátků bylo hodně, ale všechny se mi v paměti slily do jednoho nekonečného svátku. Bez ohledu na to,

kde a proč se konaly, jestli byly peníze na slušné pohoštění nebo jsme si vystačily s vařenými bramborami a zelným salátem, svátky probíhaly podle zaběhnutého scénáře.

Když babička dala na stůl, spustila o samohonce. To už Světlana nevydržela v klidu, celé její tělo se začalo svíjet v napjatém očekávání. Babička vybrala peníze od všech příbuzných a koupila deset nebo patnáct kilo cukru. Postavila kvasku ve čtyřicetilitrové hliníkové várnici pod okno, co nejblíž radiátoru, a přikryla ji starými kožichy. Dávala pozor, kolik béžové kvasky vykvasilo, protože věděla, že Světlana může várnici otevřít, vypít několik hrníčků a dolít to vodou.

Když byla kvaska hotová, babička pustila studenou vodu a postavila v koupelně podomácku vyrobený destilační přístroj. Voda z kohoutku přístroj ochlazovala a do sklenic kapala kalná smrdutá samohonka. Po celém bytě se linul těžký zápach kvasky a babička *střežila* samohonku. Co půl hodiny chodila do koupelny kontrolovat, jestli teče studená voda a kolik nakapalo do půllitrové sklenice. Barvila samohonku skořápkami piniových oříšků a ostružinovými listy a potom ji rozdávala těm, kdo přispěli na cukr. S pomocí trychtýře přelévala hotovou samohonku do třílitrových sklenic a pak ji rozlévala do pěkných lahví od vína. Měla jich několik – ve tvaru hroznu, z tmavě modrého skla. Malé placaté lahvičky od koňaku měla pro případ, že šla na návštěvu – aby nechodila s prázdnýma rukama.

Když babička nachystala pohoštění na stole, mlčky odešla do ložnice a všichni věděli proč – aby nalila samohonku. Na stůl ji postavila ve skleněné karafě

se zlatým lemem a velkou zátkou a říkala při tom, že tentokrát je samohonka silná a musí se ředit. Aby to předvedla, vytáhla z šuplíku s příbory skleněný lihoměr a ukazovala: Podívejte – osmatřicet, a to jsem dolila třetinu vody.

Celou tu dobu naproti Světlaně s nohou přes nohu seděla matka. Hned ve dveřích odevzdala Světlaně barevné igelitky s masem, rybami a dárky a poprosila o bačkory – věděla, že i kdyby Světlana nakrásně před svátkem uklidila, udělala to halabala. Když si matka zouvala vysoké kožené kozačky, pozorně zkoumala prach a drobky zapadlé mezi linoleem a lištou. Doma pak v každém případě štítivě nakrčí nos a prohlásí, že u babičky se Světlanou je vždycky bordel. Ale já se zatvářím, že jsem si nepořádku nevšimla.

Světlana s dětskou zvědavostí nakukovala do igelitky s dárky, matka na ni zasyčela a důrazně jí řekla, že na dárky ještě dojde. Když se přezula, vzala igelitku a sedla si naproti oknu. Z igelitky vytáhla dárky pro Světlanu a babičku. Dárek pro Světlanu byl vždycky holčičí, spojený s krásou, pro babičku něco do domácnosti. Měsíc před svátkem matka pokaždé volala babičce a ptala se jí, co jim má dát, a ony si objednávaly: řasenku, silonky, nové šampusky a hrnec. Když matka dostala seznam přání, šly jsme na trh pro dárky.

Když babička dala všechno na stůl, konečně si sedla na stoličku tak, aby snadno dosáhla do trouby a na hrnec s bramborovou kaší.

Ženy si mlčky nandávaly jídlo na talíře. Největší zájem byl o lososa, zlatavá kuřecí stehýnka a prsíčka. Já jsem dostala stehýnko, matka měla ráda prsíčka, Světlana měla taky ráda stehýnka: namodralá

chrupavka lahodně křupala a Světlana ji žvýkala pozorně a s požitkem.

Prvním panákem si připíjely na důvod setkání. Druhým na zdraví. Třetím na lásku. Ten se musel vypít do dna tak, aby nezbyla ani kapka, pak převrátily skleničku na ubrousek nebo na talíř a po pěti minutách se podívaly na kresbu samohonky, která stekla. Když tekutina na ubrousku vytvořila souvislý kruh, znamenalo to, že majitelku skleničky čeká štěstí v lásce. Když ženy uviděly, že samohonka vytvořila půlměsíc, zklamaně si povzdechly.

Občas se u stolu objevovali i muži. Když u něj nebyli, byli prvním a neměnným tématem rozhovorů žen v mé rodině. Muži se objevovali jako vzácné komety. Vždycky jen prolétli kolem, po okraji nebe tohoto světa a vyvolali nejasný neklid, zlobu a radost, zmatek a zklamání. Muži nikdy nebyli dost dobří. Pili a bili, nepracovali nebo peněz domů nosili zoufale málo. Ale přitom je žádná nesměla odmítnout, starost o to, aby měly muže, byla hlavním trápením těchto žen. Jim podřizovaly své životy i každodennost a zapomínaly přitom na děti i vlastní důstojnost.

Po třetím panáku šla matka se Světlanou kouřit na domovní chodbu nebo na balkon. Věděla jsem, že zatímco kouří, Světlana si matce stěžuje na babičku. Babička Světlaně vyčítala, že nepracuje, že je líná, že se jenom *cpe* a čumí na televizi, dokonce ani uklidit normálně nedokáže. Matka si Světlanu klidně vyposlechla a začala ji sestersky podporovat a poučovat. Světlana opravdu dávno nepracovala. Důvodem byla její naprostá neschopnost podřídit se pracovní době, a navíc vůbec nic neuměla. Po učňáku ji vzali do práce k babičce do pekárny, ale vstávat ve čtyři ráno Světlaně nešlo

a začala rychle směny vynechávat. Pak jí sehnali místo ve stánku, kde prodávala cigarety, pivo a žvýkačky. Ale Světka hodně pila, a jak se u nás říkalo, *hýřila* a majitel stánku ji vyhodil. Matka Světlanu utěšovala a důrazně ji prosila, ať si koupí inzertní noviny s nabídkami práce. Hromádka takových novin ležela na konferenčním stolku, ale žádná práce pro Světku nebyla – všude měli přísnou pracovní dobu a dávali malý plat a jít dělat uklízečku do školy jí nedovolovala hrdost.

Potom si šuškaly, Světlana vyprávěla drby ze dvora a o svých flámech, matka pozorně poslouchala a rozhovor jízlivě komentovala. Seděla jsem v kuchyni a slyšela, jak se snaží smát potichu, ale zvučný smích se dral matce z prsou a Světka na ni dělala pšt, protože se bála, že je poslouchá sousedka.

Celou tu dobu jsme s babičkou seděly u stolu a jedly. Babička se na mě občas podívala a formálně se mě vyptávala na školu. Nezajímala jsem ji, ptala se mě, abychom nemlčely. Za ušetřené peníze jsem Světce kupovala lak na nehty a babičce jsem na hodině pracovní výchovy háčkovala parádní ubrousky a jehelníčky ve tvaru dámského kloboučku. Babička mé výrobky přijímala s vážnou tváří a pokaždé v bytě okamžitě našla místo pro mé rukodělné chňapky nebo křížovým stehem vyšité obrázky.

Když se matka se Světkou vrátily, všechny tři si daly ještě jednoho panáka. Dávala jsem dobrý pozor, ale nikdy jsem nemohla pochopit, v jakou konkrétní chvíli se tahle váznoucí hostina proměnila v hádku mezi Světlanou a babičkou. Matka se jí účastnila jako rozhodčí soudce. V babiččiných očích byla matka úspěšnou

ženou. Pracovala v továrně, měla celkem obstojného chlapa a dcera chodila do školy. Když babička poučovala Světku, ukazovala prstem na matku a ta se, polichocená tím, že je ve srovnání se sestrou lepší, stavěla na babiččinu stranu. Když ale Světlana odpovídala babičce, obracela se o podporu k sestře a matka obměkčená její zranitelností se vzdávala a stavěla se na Světlaninu stranu.

Mně se tyhle svátky nelíbily. Nebylo v nich pro mě místo. Měla jsem za úkol pomoct matce donést tašky, darovat své výrobky, najíst se a jít se do pokoje dívat na televizi. Seděla jsem v babiččině křesle, přepínala programy a přemýšlela o rodině. Došla jsem k závěru, že v té mé existují všichni proto, aby přinášeli nějaký užitek. I ve Světce, i když to tak nemuselo vypadat, bylo hodně užitku. Plnila roli špatné dcery a nedbalé sestry. Pro mě, protože jsem byla dítě, žádný úkol – až na jeden: být němou divačkou vztahů těchto žen – zatím nebyl. Byla jsem zrcadlem této rodiny. Mým úkolem bylo odrážet jejich zlost, radost a zklamání. Neplést se pod nohama, ale když bude třeba, být vždycky po ruce. Mně tento svět připadal jako pevná zrcadlová klec. Všechno, co se v něm dělo, se dělo v rámci uzavřeného systému. A když už do sebe tento systém pustil někoho cizího, okamžitě ho vyplivl, protože ho nemohl zapojit nebo strávit. Všechny role v něm byly předem určené a tvořily pevnou rutinu. Nebyl tu vzduch, veškerý prostor zabíral zmatek a práce.

V duchu jsem těm hostinám přezdívala kurník a představovala si, že babička ve svých barevných domácích šatech je nejstarší velká nosnice. Své odbarvené krátké vlasy měla vždycky učesané a nakulmované

tak, jako by na hlavě měla světlý hřebínek, který se nahnul na stranu. Matka byla pěkná, silná, černá slepice s upraveným peřím a tmavým hřebínkem. Světka – zakrslá slepička. V každém kurníku jsem na takové narážela, byly slabé a zlé, zdálo se, že uvnitř krku a prsou cosi neviditelného svírá všechny jejich orgány. Tyto bytosti vyvolávaly současně neklid, lítost a odpor. Chtěla jsem pochopit, jak jsou stavěné, ale zároveň jsem toužila otočit se a navždycky na ně zapomenout.

Nenáviděla jsem ty ženy, moje nenávist byla tichá, ale povolená. Protože i ony se navzájem nenáviděly. Nenávist byla jednou z nemnoha legálních emocí, kterou jsem směla vůči ženám cítit. Nenávidět je bylo možné za všechno, co jim bylo vlastní: za krásu, tělo, pletichaření nebo fádnost.

Když jsem seděla v babiččině křesle, nasadila jsem si její brýle a snažila se v nich přečíst televizní program v šedivých novinách. Písmena a číslice byly rozmazané a noviny byly cítit suchým, omšelým dřevem. Mnohokrát předtím jsem dlaní hladila tenký sametový přehoz na křesle, ale pokaždé, když jsem po něm znovu přejížděla rukou, jsem doufala, že tam objevím něco nového. Vstala jsem a šla si prohlédnout křišťál v kredenci a figurky keramických kolouchů. Tam za sklem bylo všechno pokryté prachem. Nechápala jsem, proč to všechno babička schraňuje, když nikdo nepoužívá porcelánovou polévkovou mísu z NDR ani roh na víno s alpakovým řetízkem. Tamtéž měla babička schovanou samohonku v malých a velkých lahvích. Nudila jsem se, svátek ne a ne skončit. Z kuchyně doléhal matčin hlas. Vyprávěla něco veselého a smála se a já ve vedlejším pokoji jsem si představovala, jak babička a Světka v opilém vytržení poslouchají.

Kvečeru chodila Světka častěji kouřit a babička s matkou zůstávaly samy. Když Světka odešla, babička si na ni začala rozčileně stěžovat. Matčin hlas byl najednou demonstrativně střízlivý a matka babičce předestírala racionální zhodnocení situace. Připomněla jí, že ve městě žádná práce není. Chtěla se Světlany zastat a spolu s tím cítila svoji převahu. Proměňovala se v moudrou ženu a utěšovala babičku.

Když babička řekla, že už nenalévá, Světlana se zatvářila kysele a žadonila ještě o jednoho, posledního panáka. Babička se slitovala a nalila všem třem *naposledy*, načež se matka začala chystat k odchodu. Pomáhala uklidit ze stolu a dala se do mytí nádobí, zatímco babička přendávala nedojedené okurky na talířek se sleděm, a když jídlo přikryla podšálkem, uklidila ho do lednice. Světka říkala, že nás půjde vyprovodit, a rychle odešla do pokoje, kde z šatníku vytáhla teplé punčocháče a vlněnou sukni, a pusu si namalovala tmavou rtěnkou. Když se oblékla, posadila se na svůj gauč a čekala, až starší ženy douklidí.

Matka s babičkou si v kuchyni o něčem šeptaly, a když uklidily, odešly do babiččina pokoje. Tam vytáhly umaštěné karty s červeným rubem a udělaly jednoduchý výklad. Jakmile jsme uslyšely, že matka s babičkou vykládají karty, šly jsme se Světkou za nimi. Babička se pozorně dívala na karty a prstem přejížděla po lícových stranách. Srdcová dáma – to jsi ty, tady máš úřad. Matka kývla, druhý den musela do práce. A ještě tu chodí křížový král, ale není tvůj, chodí si tu jenom tak. I svého srdcového krále máš u sebe. A ještě je tu cesta, matka kývla, za týden měla jet do Bratsku na přeškolení. Všechno, co jí babička věštila,

věděla sama. Karty nenabízely nic nového, jenom potvrzovaly známé okolnosti. Teď ty mně, říkala babička, sebrala karty a sedla si na ně svým velkým zadkem. Chvíli si na nich poseděla, pak je předala matce a ta je s vážnou tváří napřáhla k babičce, aby sejmula kartu. A udělala obdobný výklad. Ty jsi kárová dáma, říkala, protože jsi rozvedená. Tady máš kárového a křížového krále. Vidím, mami, že máš kolem sebe samé mužské. Babička matku rozpačitě odbyla a zvědavě sledovala její ruce. Tady jsou peníze, říkala matka a ukazovala na kombinaci kárových a křížových desítek. Nějaké náhodné a velké. Babička si povzdechla, peníze se neměly odkud vzít, a tak výkladu nevěřila.

My se Světkou jsme pozorovaly jejich tichý rozhovor a bedlivě poslouchaly. Doma jsme taky měly sadu vykládacích karet, matka mi zakazovala hrát si s nimi, ale někdy jsem si je brala a vykládala si je stejně jako ona. Byla jsem kárová dáma, matka říkala, že srdcová dáma je vdaná žena, křížová kolegyně v práci a pikový sokyně. Kárová dáma znamenala svobodnou adresátku výkladu.

Potom matka s babičkou pily čaj, Světa mě poháněla, abych se oblékla, a já jsem si poslušně vzala čepici, kožich a válenky. Mezitím se v kuchyni vařila voda v elektrickém samovaru a babička rozlévala silný čajový koncentrát z keramické konvičky do sklenic z broušeného skla. Věděly jsme, že babička pije čaj hodně horký a rychle, ale matka čekala, než čaj trochu vystydne. Obvykle matka na pití čaje potřebovala čtvrt hodiny. Foukala do čaje ve sklenici, aby vychladl, rychle ho vypila a oblékla se, že vyrazí na zastávku. Babička ještě jednou uvařila vodu a nalila druhou sklenici. Když vyprovodila matku, posadila se do svého křesla

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Růže**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.